Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

19 декември 2024 година*

„Преюдициално запитване — Член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС — Ефективна съдебна защита в областите, обхванати от правото на Съюза — Член 47, втора алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз — Достъп до независим и безпристрастен съд — Отговорност на държава членка за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушение на правото на Съюза — Нарушение от страна на национална юрисдикция, която правораздава като последна инстанция по дела в областта на данъка върху добавената стойност (ДДС) — Компетентност на юрисдикция, която правораздава като последна инстанция и има качеството на ответник по спора — Членове на съдебния състав“

По дело C-369/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Върховния административен съд (България) с акт от 9 юни 2023 г., постъпил в Съда на 9 юни 2023 г., в рамките на производство по дело

„Виваком България“ ЕАД

срещу

Върховен административен съд,

Национална агенция за приходите

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател на Съда, изпълняващ функцията на председател на четвърти състав, C. Lycourgos (докладчик), председател на трети състав, S. Rodin, J. Passer и O. Spineanu-Matei, съдии,

генерален адвокат: T. Ćapeta,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

* Език на производството: български.

като има предвид становищата, представени:

– за „Виваком България“ ЕАД, от Ст. Костов и Св. Йорданова, адвокати,

– за Върховния административен съд, от А. Адамова-Петкова, Т. Куцарова-Христова и М. Семов,

– за българското правителство, от Цв. Митова и Р. Стоянов, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от K. Herrmann, Е. Русева, и P. J. O. Van Nuffel, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 11 юли 2024 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между „Виваком България“ ЕАД, от една страна, и Върховния административен съд (България) и Националната агенция за приходите (България) (наричана по-нататък „НАП“), от друга страна, във връзка с обезщетението за вредите, които „Българска телекомуникационна компания“ ЕАД (наричана по-нататък „БТК“), понастоящем Виваком България, е претърпяла вследствие на нарушение на правото на Съюза.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС гласи:

„Държавите членки установяват правните средства, необходими за осигуряването на ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза“.

4 Член 47 от Хартата предвижда:

„Всеки, чиито права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд в съответствие с предвидените в настоящия член условия.

Всеки има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон. Всеки има възможността да бъде съветван, защитаван и представляван.

На лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, доколкото тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие“.

Българското право

Административнопроцесуалният кодекс

5 Член 1, точка 3 от Административнопроцесуалния кодекс, в редакцията му, приложима в главното производство (ДВ, бр. 94 от 29 ноември 2019 г.), има следния текст:

„Този кодекс урежда: […] производството за обезщетение за вреди от незаконни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица, както и за вреди от правораздавателната дейност на административните съдилища и Върховния административен съд“.

6 Съгласно член 128, параграф 1, точка 6 от същия кодекс:

„На административните съдилища са подведомствени всички дела по искания за: […] обезщетения за вреди от […] правораздавателната дейност на административните съдилища и Върховния административен съд“.

7 Член 203 от посочения кодекс гласи:

„(1) Исковете за обезщетения за вреди, причинени на граждани или юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица, се разглеждат по реда на тази глава.

(2) За неуредените въпроси за имуществената отговорност по ал. 1 се прилагат разпоредбите на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди [(ДВ, бр. 60 от 5 август 1988 г.)] или на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража [(ДВ, бр. 25 от 3 април 2009 г.)].

(3) По реда на тази глава се разглеждат и исковете за обезщетения за вреди, причинени от достатъчно съществено нарушение на правото на Европейския съюз, като за имуществената отговорност и за допустимостта на иска се прилагат стандартите на извъндоговорната отговорност на държавата за нарушение на правото на Европейския съюз“.

Законът за отговорността на държавата и общините за вреди

8 Член 2в от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, в редакцията му, приложима в главното производство (ДВ, бр. 94 от 29 ноември 2019 г.), гласи следното:

„(1) Когато вредите са причинени от достатъчно съществено нарушение на правото на Европейския съюз, исковете се разглеждат от съдилищата по реда на:

1. Административнопроцесуалния кодекс — за вреди […] от правораздавателната дейност на административните съдилища и Върховния административен съд;

2. Гражданския процесуален кодекс — извън случаите по т. 1 […].

(2) Когато искът по ал. 1 е предявен срещу няколко ответници, се разглежда по реда на Административнопроцесуалния кодекс, ако страна по делото е административен съд, Върховният административен съд или юридическо лице за вреди, причинени при или по повод административна дейност“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

9 Между 2007 г. и 2008 г. „БТК Мобайл“ ЕООД, чийто правоприемник е БТК, издава на две румънски дружества фактури за доставки на предплатени карти и ваучери за далекосъобщителни услуги. Във фактурите тези сделки се считат за доставки на услуги с място на изпълнение в Румъния, които следователно не подлежат на облагане с данък върху добавената стойност (ДДС) в България.

10 На 20 юни 2012 г. НАП издава на БТК ревизионен акт, с който установява задължения за ДДС, съответстващи на посочените фактури. Всъщност според НАП разглежданите сделки трябва да се квалифицират като доставки на услуги с място на изпълнение в България и поради това са облагаеми в тази държава членка.

11 С решение от 22 ноември 2013 г., допълнено с решение от 28 януари 2014 г., Административен съд София-град (България) потвърждава този ревизионен акт за данъчните периоди от декември 2007 г. до юни 2008 г., като същевременно приема, че разглежданите сделки са доставки на стоки с място на изпълнение в България. С влязло в сила решение от 16 декември 2014 г. Върховният административен съд потвърждава изцяло първоинстанционното решение.

12 С иск, предявен на 12 декември 2019 г. пред Административен съд София-град срещу НАП и Върховния административен съд, БТК иска на основание член 2в от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди във връзка с член 4, параграф 3 ДЕС да ѝ бъде присъдено обезщетение за вреди в размер на сумата, платена въз основа на ревизионния акт, и законната лихва в общ размер от 1 808 638,32 български лева (около 925 000 евро). Това дружество иска да му бъде присъдена и законната лихва върху част от тази сума за периода от предявяването на иска до окончателното погасяване на задълженията.

13 Тези суми съответствали на вредите, произтичащи от достатъчно съществено нарушение от страна на НАП и на Върховния административен съд на някои разпоредби на Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност (ОВ L 347, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 9, том 3, стр. 7), в редакцията ѝ, приложима между декември 2007 г. и юни 2008 г. (наричана по-нататък „Директивата за ДДС“), както тези разпоредби са тълкувани от Съда в решение от 3 май 2012 г., Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264).

14 С решение от 18 април 2022 г. Административен съд София-град отхвърля иска на БТК, като приема по-специално, че нито НАП, нито Върховният административен съд са допуснали съществено нарушение на правото на Съюза. НАП правилно квалифицирала разглежданите сделки като доставки на услуги и не нарушила правото на Съюза, като приела, че не е изпълнено едно от условията за определяне на мястото на изпълнение на

тези доставки в държава членка, различна от Република България, а именно получаване на предплатените карти и ваучери от данъчнозадължени лица, установени в такава държава членка.

15 Административен съд София-град приема също, че квалифицирането на разглежданите сделки като доставки на стоки от Върховния административен съд, а не като доставки на услуги, противоречи на Директивата за ДДС и на решение от 3 май 2012 г., Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264). Независимо от тази грешка обаче жалбата срещу ревизионния акт не можела да доведе до различен резултат, тъй като не е доказано, че получателите на доставките на предплатените карти и ваучери са били именно данъчнозадължени лица, установени в друга държава членка. Освен това Върховният административен съд правилно установил, че обстоятелствата по делото, по което е постановено решение от 3 май 2012 г., Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264), и тези, които са в основата на приемането от НАП на разглеждания ревизионен акт, не са идентични.

16 БТК сезира Върховния административен съд с касационна жалба с цел отмяна на първоинстанционното решение от 18 април 2022 г., което според това дружество е опорочено поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. БТК твърди по-специално, че нарушението на правото на Съюза, произтичащо от неправилната квалификация на разглежданите сделки от Върховния административен съд, следвало от производството за установяване на нарушение № EU Pilot 8498/1/TAXU, образувано срещу Република България от Европейската комисия. Това нарушение, което произтичало от явно несъобразяване с практиката на Съда, било достатъчно съществено с оглед на критериите, посочени в точка 43 от решение от 13 юни 2006 г., Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391).

17 В този контекст БТК иска от Върховния административен съд, който е запитващата юрисдикция, да отправи преюдициално запитване до Съда. Тази страна признава, че съдебният състав на тази юрисдикция, сезиран със спора по главното производство, е различен от съдебния състав, постановил решението от 16 декември 2014 г., посочено в точка 11 от настоящото решение. Съществували обаче основателни съмнения относно безпристрастността на всички състави на тази юрисдикция, тъй като последната била ответник в първоинстанционното производство и вече била изразила становището, че предявеният срещу нея иск е недопустим или при всички положения неоснователен.

18 Като отбелязва, че БТК не е изтъкнало конкретни доводи относно субективната или обективната безпристрастност на съдебния състав, запитващата юрисдикция счита, че преди да може да се произнесе по съществото на спора, се нуждае от разяснения относно компетентността си да разгледа спора в главното производство.

19 Тази юрисдикция посочва, че с оглед на особеностите на административните спорове българският законодател предвижда, че исковете за обезщетение за вреди от правораздавателната дейност на административните съдилища и на Върховния административен съд са подведомствени на административните съдилища, като запитващата юрисдикция правораздава като последна инстанция. Тя иска да се установи дали това законодателство отговаря на изискванията на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, който закрепва ефективната правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза, и на член 47, параграф 2 от Хартата, който се отнася до изискването за независим и безпристрастен съд.

20 Релевантната практика на Европейския съд по правата на човека по жалби срещу Република България не позволявала да се определи окончателно дали даден съд може да разгледа иск, по който той е ответник, без това да води до нарушение на член 6, параграф 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“).

21 Така запитващата юрисдикция посочва, че в решения на ЕСПЧ от 10 април 2008 г., Милхалков с/у България (CE:ECHR:2018:0410JUD006771901), и от 5 април 2018 г., Боян Господинов с/у България (EC:ECHR:2008:0405JUD002841707), Европейският съд по правата на човека установява нарушение на член 6, параграф 1 от ЕКПЧ в контекста на исковете за отговорност, предявени срещу държавата във връзка с дейността на юрисдикция поради професионалната принадлежност на съдиите към тази юрисдикция, страна по спора, и поради обстоятелството, че евентуалните обезщетения трябва да се платят за сметка на бюджета на съответната юрисдикция.

22 За сметка на това в решения на ЕСПЧ от 18 юни 2013 г., Вълчева и Абрашев с/у България (CE:ECHR:2013:0618DEC000619411), както и от 18 юни 2013 г., Балакчиев и др. с/у България (CE:ECHR:2013:0618DEC006518710), Европейският съд по правата на човека стига до извода, че не е налице нарушение на ЕКПЧ, тъй като обезщетението за вредите, причинени от дейността на всяка юрисдикция, идва от специално перо от нейния бюджет.

23 Запитващата юрисдикция уточнява, че в случая бюджетните правила, приложими за изплащането на евентуално обезщетение за вреди вследствие на решението по спора в главното производство, са аналогични на описаните в предходната точка дела и че бюджетите на съдилищата, предназначени за обезщетения, биха могли евентуално да бъдат увеличени от Висшия съдебен съвет по искане на съответния съд. Така възнаграждението на магистратите и условията им на работа в рамките на даден съд не зависели от обезщетенията, които съдът евентуално дължал.

24 При тези условия Върховният административен съд решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Допускат ли чл. 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47 от [Хартата] национална правна уредба като чл. 2в, ал. 1, т. 1 от [Закона за отговорността на държавата и общините за вреди], вр. чл. 203, ал. 3 и чл. 128, ал. 1, т. 6 от [Административнопроцесуалния кодекс], съгласно която иск за обезщетение за вреди, причинени от нарушение на правото на Съюза, извършено от [Върховния административен съд], по който ответник е [Върховният административен съд], следва да се разглежда от същия съд като последна инстанция?“.

По преюдициалния въпрос

25 С преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47, втора алинея от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която дадена юрисдикция разглежда като последна инстанция в рамките на касационно обжалване дело относно отговорността на държавата вследствие на твърдяно нарушение на правото на Съюза поради постановено от тази юрисдикция решение, по което дело посочената юрисдикция има качеството на ответник.

26 В това отношение следва да се припомни, от една страна, че по силата на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС държавите членки установяват правните средства, необходими за да се осигури на правните субекти зачитането на правото им на ефективна съдебна защита в областите, обхванати от правото на Съюза, сред които е разглежданата в главното производство област, свързана с ДДС.

27 От друга страна, е важно да се отбележи, че член 47, втора алинея от Хартата, който прогласява по-специално основното право на независим и безпристрастен съд, се прилага за държавите членки съгласно член 51, параграф 1 от нея, когато те прилагат правото на Съюза. Такъв е настоящият случай, тъй като спорът по главното производство се отнася до отговорността на държавата вследствие на твърдяно нарушение на Директивата за ДДС.

28 Доколкото Хартата съдържа права, съответстващи на гарантираните от ЕКПЧ права, член 52, параграф 3 от Хартата има за цел да осигури необходимата съгласуваност между правата по Хартата и съответстващите им права, гарантирани от ЕКПЧ, без това да засяга автономността на правото на Съюза. Съгласно Разясненията относно Хартата на основните права (ОВ C 303, 2007 г., стр. 17) член 47, втора алинея от Хартата съответства на член 6, параграф 1 от ЕКПЧ. Следователно Съдът трябва да гарантира, че даваното от него тълкуване по настоящото дело осигурява равнище на защита, което не се отклонява от гарантираното с член 6, параграф 1 от ЕКПЧ, така както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека (решение от 11 юли 2024 г., Hann-Invest и др., C-554/21, C-622/21 и C-727/21, EU:C:2024:594, т. 46 и цитираната съдебна практика).

29 Освен това следва да се припомни, че изискването за независимост на съдилищата, присъщо за правосъдната дейност, спада към същественото съдържание на правото на ефективна съдебна защита и на основното право на справедлив съдебен процес, които имат кардинално значение като гаранция за защитата на всички права, които правните субекти черпят от правото на Съюза, и за опазването на общите ценности на държавите членки, прогласени в член 2 ДЕС, по-конкретно на ценността правова държава (решение от 11 юли 2024 г., Hann-Invest и др., C-554/21, C-622/21 и C-727/21, EU:C:2024:594, т. 49 и цитираната съдебна практика).

30 Съгласно постоянната съдебна практика това изискване за независимост включва два аспекта. Първият аспект, който е външен, изисква съответният орган да упражнява функциите си напълно самостоятелно, без да е йерархично обвързан или да е подчинен на когото и да било и без да получава нареждания или инструкции от какъвто и да било вид, като по този начин е защитен от външна намеса или натиск, които могат да накърнят независимостта на преценката на членовете му и да повлияят на техните решения (решение от 11 юли 2024 г., Hann-Invest и др., C-554/21, C-622/21 и C-727/21, EU:C:2024:594, т. 50 и цитираната съдебна практика).

31 Вторият аспект, който е вътрешен, е свързан с понятието за безпристрастност и визира еднаквата отдалеченост от страните по спора и от съответните им интереси с оглед на предмета на спора. Този аспект изисква запазването на обективност и липсата на всякакъв интерес от изхода на спора извън строгото прилагане на правната норма (решение от 11 юли 2024 г., Hann-Invest и др., C-554/21, C-622/21 и C-727/21, EU:C:2024:594, т. 51 и цитираната съдебна практика).

32 В този контекст изискванията по силата на правото на Съюза гаранции за независимост и безпристрастност налагат наличието на правила, които позволяват да се отстрани всяко основателно съмнение у правните субекти, по-специално в неутралността на съответния орган по отношение на противопоставящите се интереси (вж. в този смисъл решение от 8 май 2024 г., Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ (Сдружения на магистрати), C-53/23, EU:C:2024:388, т. 51 и цитираната съдебна практика).

33 Що се отнася до условието за „безпристрастност“ по смисъла на член 6, параграф 1 от ЕКПЧ, неговата обективна преценка, която единствена е релевантна в случая с оглед на въпросите на запитващата юрисдикция, се състои в това да се определи дали този орган, в частност предвид състава му, дава достатъчни гаранции, които да изключват всяко основателно съмнение в неговата безпристрастност. Съответно възниква въпросът дали независимо от личното поведение на съдиите определени доказуеми факти не дават основание за съмнение в тяхната безпристрастност. В това отношение дори външното впечатление може да е от значение. Съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека, когато се преценява дали са налице причини за съмнение, че по конкретно дело не са изпълнени изискванията за независимост или за обективна безпристрастност, мнението на дадена страна е меродавно, но няма решаващо значение. Определящото е дали съответните съмнения могат да се приемат за обективно оправдани (вж. в този смисъл решение от 19 ноември 2019 г., A. K. и др. (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд) (C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982, т. 128 и 129 и цитираната съдебна практика).

34 Именно в светлината на тази съдебна практика следва да се разгледа конкретният случай, който е предмет на отправения до Съда въпрос, а именно случаят на юрисдикция, която като последна инстанция в рамките на касационно обжалване разглежда дело относно отговорността на държавата вследствие на твърдяно нарушение на правото на Съюза поради постановено от тази юрисдикция решение, по което дело посочената юрисдикция има качеството на ответник.

35 В това отношение следва да се отбележи, на първо място, че принципът на тази отговорност се отнася не до личната отговорност на съдията, а до тази на държавата. Не е видно обаче възможността при определени условия държавата да бъде подведена под отговорност за съдебни решения, противоречащи на правото на Съюза, да води до особен риск от поставяне под съмнение на независимостта на юрисдикция, която правораздава като последна инстанция (вж. в този смисъл решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 42).

36 Съдът е припомнил и че при липсата на правна уредба на Съюза в съответната област във вътрешния правен ред на всяка държава членка следва да се посочат компетентните юрисдикции и да се уредят процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза. С уговорката, че държавите членки трябва да осигурят във всеки случай ефективна защита на индивидуалните права, произтичащи от правния ред на Съюза, Съдът не следва да се намесва в разрешаването на проблеми, свързани с компетентността, които могат да възникнат в рамките на организацията на националната съдебна система, когато се квалифицират определени правни положения, основани на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 46 и 47 и цитираната съдебна практика).

37 При това положение по принцип не е забранено държава членка да определи дадена юрисдикция за компетентна да разглежда като последна инстанция в рамките на касационно обжалване отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, произтичащи евентуално от едно от решенията на тази юрисдикция, стига да са взети необходимите мерки, за да се гарантира независимостта и безпристрастността на посочената юрисдикция по смисъла на цитираната в точки 30—33 от настоящото решение съдебна практика.

38 На второ място, що се отнася до факта, че в спор като разглеждания в главното производство юрисдикцията, която правораздава като последна инстанция, може да е изразила становище като ответник в първоинстанционното производство по фактическите и правните въпроси, които са предмет на този спор, следва да се отбележи, че този процесуален статут не може да постави под въпрос безпристрастността на посочената юрисдикция, при условие че членовете на съдебния състав, сезиран със спора като последна инстанция, не са участвали по никакъв начин в защитата на посочената юрисдикция в първоинстанционното производство.

39 В това отношение следва да се отбележи, че обстоятелството, че Съдът на Европейския съюз като институция е ответник в производството, не е пречка Съдът да се произнесе по спор (вж. в този смисъл решения от 25 май 2000 г., Kögler/Съд, C-82/98 P, EU:C:2000:282, и от 4 май 2023 г., KY/Съд на Европейския съюз, C-100/22 P, EU:C:2023:377). Също така основното право на независим и безпристрастен съд, прогласено в член 47, втора алинея от Хартата, не е нарушено, когато Съдът е юрисдикцията, сезирана с жалба, която е подадена от Европейския съюз, представляван от институцията „Съд на Европейския съюз“ (вж. в този смисъл решение от 13 декември 2018 г., Европейски съюз/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, т. 36).

40 Въпреки това, когато председателят на Съда на Европейския съюз, в качеството му на председател на тази институция, е взел решение да подаде жалба срещу решение на Общия съд, отнасящо се до посочената институция, основното право на независим и безпристрастен съд на другата страна в производството се счита за гарантирано само когато председателят на Съда като юрисдикция не участва в съдебното разглеждане на делото, като е заместван във функциите си от заместник-председателя (вж. в този смисъл решение от 13 декември 2018 г., Европейски съюз/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, т. 38).

41 Макар несъмнено запитващата юрисдикция да е тази, която трябва да провери дали условието, посочено в точка 38 от настоящото решение, е изпълнено в спора по главното производство, Съдът все пак може, в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС съдебно сътрудничество и въз основа на материалите по делото, да предостави на тази юрисдикция насоки за тълкуване на правото на Съюза, които могат да ѝ бъдат полезни, когато преценява действието на една или друга от неговите разпоредби (вж. в този смисъл решение от 11 юли 2024 г., Hann-Invest и др., C-554/21, C-622/21 и C-727/21, EU:C:2024:594, т. 60 и цитираната съдебна практика).

42 В случая, както посочва Виваком България и както е видно от становището на ответника в главното производство, позицията на Върховния административен съд като ответник в първоинстанционното производство е изразена от длъжностно лице на тази юрисдикция, упълномощено от нейния председател. От преписката, с която разполага Съдът, обаче не

следва, че членовете на съдебния състав, сезиран с делото по главното производство, са имали някаква роля в защитата на Върховния административен съд. Запитващата юрисдикция обаче трябва да провери посочената информация.

43 При тези обстоятелства, ако тази информация бъде потвърдена, припомнената от Виваком България съдебна практика, съгласно която понятието „независимост“ предполага съответната инстанция да има качеството на трето лице по отношение на органа, който е приел обжалваното решение (вж. в този смисъл решения от 21 януари 2020 г., Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, т. 62, и от 7 май 2024 г., NADA и др., C-115/22, EU:C:2024:384, т. 46), не би била несъвместима с компетентността на юрисдикция, която правораздава като последна инстанция, да разгледа касационна жалба по дело, по което има качеството на ответник.

44 На трето място, що се отнася до изискването за независимост и безпристрастност на съдиите, следва да се припомни, че правилата, приложими към техния статут и към упражняването на техните правораздавателни функции, трябва да позволяват да се изключи не само всяко пряко влияние под формата на инструкции, но и всички форми на косвено влияние, които биха могли да насочват решенията на съответните съдии, и съответно да не се допуска положение, при което тези съдии не изглеждат независими или безпристрастни, което би могло да накърни доверието, което правосъдието трябва да вдъхва на правните субекти в едно демократично общество и в една правова държава (вж. в този смисъл решение от 11 юли 2024 г., Hann-Invest и др., C-554/21, C-622/21 и C-727/21, EU:C:2024:594, т. 53 и цитираната съдебна практика).

45 В това отношение, най-напред от преписката, с която разполага Съдът, не следва, че съгласно българската правна уредба съдиите от Върховния административен съд не се ползват с гаранции за тяхната независимост и безпристрастност, което обаче следва да се провери от запитващата юрисдикция.

46 По-нататък, в акта за преюдициално запитване се посочва, че възнаграждението и условията на работа на тези съдии не зависят от изплащането на евентуално обезщетение от тази юрисдикция. При тези условия бюджетните правила, уреждащи изплащането на евентуално обезщетение за вреди вследствие на решението, с което се решава спорът по главното производство, не могат да породят у правните субекти основателно съмнение в независимостта или безпристрастността на тези съдии.

47 Накрая, следва да се отбележи, че сам по себе си фактът, че няколко състава на една и съща юрисдикция последователно разглеждат дела, отнасящи се до различни правни проблеми, произтичащи от една и съща ситуация, не е достатъчен, за да породи у правните субекти основателни съмнения в независимостта или безпристрастността на тази юрисдикция по всяко от тези дела.

48 За сметка на това, както отбелязва генералният адвокат в точка 39 от заключението си, от решения на ЕСПЧ от 29 юли 2004 г., San Leonard Band Club с/у Малта (CE:ECHR:2004:0729JUD007756201), и от 7 юли 2020 г., Scerri с/у Малта (CE:ECHR:2020:0707JUD003631818), следва, че ако същите съдии трябва да се произнесат в дадено производство по въпроса дали са допуснали грешки при тълкуването или прилагането на правото в предходно съдебно решение, би трябвало да се установи нарушение на член 6 от ЕКПЧ.

49 Следва също да се припомни, че Съдът е постановил, че основното право на независим и безпристрастен съд, прогласено в член 47, втора алинея от Хартата, е спазено, когато Общият съд на Европейския съюз, сезиран с искане за обезщетение за поправяне на вредата, за която се твърди, че произтича от надхвърлянето на разумния срок за произнасяне, правораздава по искането в състав, различен от този, който е разгледал спора, по който е било проведено производството, чиято продължителност е сочена за укоримо голяма (вж. в този смисъл решения от 26 ноември 2013 г., Gascogne Sack Deutschland/Комисия, C-40/12 P, EU:C:2013:768, т. 96, и от 13 декември 2018 г., Европейски съюз/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, т. 36 и 37 и цитираната съдебна практика).

50 В случая обаче от акта за преюдициално запитване, както и от писменото становище, представено от Виваком България, е видно, че нито един от съдиите в съдебния състав, сезиран със спора в главното производство, не е заседавал в състава, постановил решението, което е в основата на този спор. В този смисъл е достатъчно да се констатира — без да е необходимо Съдът да се произнася по въпроса дали би било съвместимо с разпоредбите на правото на Съюза, чието тълкуване се иска от него, двата съдебни състава да са съставени, макар и частично, от едни и същи съдии — че при обстоятелствата по спора в главното производство у правните субекти не може да възникне основателно съмнение в независимостта или безпристрастността на Върховния административен съд в резултат на съответния състав на тези два съдебни състава.

51 С оглед на всички изложени съображения на преюдициалния въпрос следва да се отговори, че член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47, втора алинея от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, съгласно която дадена юрисдикция разглежда като последна инстанция в рамките на касационно обжалване дело относно отговорността на държавата вследствие на твърдяно нарушение на правото на Съюза поради постановено от тази юрисдикция решение, по което дело посочената юрисдикция има качеството на ответник, при условие че тази национална правна уредба и мерките, приети за разглеждането на това дело, позволяват да се отстрани всяко основателно съмнение у правните субекти в независимостта и безпристрастността на съответната юрисдикция.

По съдебните разноски

52 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47, втора алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, съгласно която дадена юрисдикция разглежда като последна инстанция в рамките на касационно обжалване дело относно отговорността на държавата вследствие на твърдяно нарушение на правото на Съюза поради постановено от тази юрисдикция решение, по което дело посочената юрисдикция има качеството на ответник, при условие че тази национална правна уредба и мерките,

приети за разглеждането на това дело, позволяват да се отстрани всяко основателно съмнение у правните субекти в независимостта и безпристрастността на съответната юрисдикция.

Lenaerts Lycourgos Rodin

Passer Spineanu-Matei

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 19 декември 2024 година.

Секретар
A. Calot Escobar

Председател
K. Lenaerts